Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

НАПЕРАД!

Беларуская радыкальная тыднёвая часопіс.

Цана асобнага нумару 20 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская 8, кв. 3.

Прыймо інтэрэсантаў ад 9 да 2 гадз. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

Падпіска з дастаўкай да хаты: на 1 год—7 зл., за паўгоду—3 зл. 50 гр., за 3 мес.—2 зл., за 1мес.—75 гр.

Год 2. Вільня, 5 сакавіка 1930 г. №. 10

Асадніцтва ня спыняецца!

Польская калянізацыя Заходняе Беларусі ня толькі ня спыняецца, але йдзе далей прысьпешаным тэмпам. Ня гледзячы на дружныя пратэсты ўсяго беларускага сялянства, страшэнна церпячага ад малазямельля, проці раздаваньня зямлі людзям прышлым—польскім асаднікам, ня гледзячы на сьцьвярджэньне навет абшарніцкім органам („Słowo“), што гэныя асаднікі ў большасьці сваей прадстаўляюць зусім неадпаведны матэрыял дзеля асаджваньні іх на зямлі,—калянізацыйнай акцыяй урад займаецца вельмі паважна.

Доказам гэтага зьяўляецца факт, што на паседжаньні Сойму 25 лютага с. г. былі ўнесены ў Сойм і адасланы ў зямельную камісію чатыры праекты законаў аб асадніцтве: 1) новэля (новы артыкул да ўставу аб наданьні зямлі жаўнерам); 2) устаў аб пашырэньні старога ўставу аб надаваньні зямлі жаўнерам на некаторыя паветы Віленскага ваяводзтва; 3) устаў аб дадатковым запасе зямлі на заканчаньне асадніцкае акцыі, 4) устаў аб упаважненьні для ўраду да прызначэньня пад вайсковае асадніцтва некаторых зямельных нярухамасьцяў.

Не ўваходзім у істоту ўсіх гэтых праектаў, якія, пэўне-ж, хутка атрымаюць законную сілу, ня гледзячы на дружны пратэст у Сойме беларускіх і украінскіх паслоў. Для нас мае паказальнае значэньне самы факт, што справы далейшага насаджваньня ў Заходняй Беларусі польскіх каляністаў урад пакінуць ня зьбіраецца ды навет яе пашырае, што ня будзе спынена акцыя раздаваньня палітай нашым потам і крывёй зямлі—чужынцам.

Няўжож падзеі апошніх гадоў, якія разыграліся на землях Заходняе Беларусі, такі нічога не навучылі кіраўнікоў польскае дзяржаўнае палітыкі?!.

Тамаш Масарык.

(1850—1930).

Закон ёсьць сам у сабе і не ў гісторыі, але ў самым сабе, знаходзіць апору.

Масарык. „Студ. і пал.“ стр. 30.

Не матэрыя і цела ёсьць крыніцаю зла, але дух!
Зло ня ёсьць у матэрыі і ў целе, але выходзіць з духа.

Масарык. „Гуман. ідэалы“ стр. 72.

7-га сакавіка сёлетняга году маладая Чэхаславацкая рэспубліка пакloніцца свайму 80-годняму прэзыдэнту. Тамаш Масарык 7-га сакавіка ступіць нагою ўжо на загон біблійнага веку. Кожнае места, мястэчка і вёска ў рэспубліцы жыва рыхтуюцца да ўрачыстага сьвяткаваньня гэтага дня. Розныя дзяржавы й унівэрсытэты вызначылі ўжо дэлегацыі на дзень 7-га сакавіка ў Прагу. Хай-жа і паклон паднявольнага, гаротнага Беларуса з беднае і бязхлебнае беларускае хаты злучацца ў гэты дзень з паклонам усіх перад сівым Масарыкам, сынам беднае і паўгалоднае сям'і малога мараўскага мястэчка.

Палітычная думка сьвету вітае Масарыка-палітыка; навуковы сьвет—Масарыка-прафэсара; славянскі—Масарыка-славяніна; а маральна-дабрачынны сьвет злучае ўсе гэтыя бакі ў вадзін абраз **Масарыка-Чалавека**, апостала **Справядлівасьці, Дабра й Любові**. Цяжка, а паводле нашай думкі—немагчыма дзяліць Масарыка, разьменіваць Масарыка: Масарык—цэласьць непадзельная. Кожны Масарыкавы крок, кожная напісаная і выказаная ім думка ёсьць прадукт Масарыка-Чалавека, а Масарык-Чалавек, гэта—**этычны рэаліст**. **Этычны рэалізм**—гэта ключ, які нам адчыніць дзьверы да зразуменьня кожнага Масарыкавага ўчынку, разьвяжа кожны вузел і растлумачыць „загадку“. Этычны рэалізм ёсьць адзнакаю славянскае філёзофіі; гэта адзнака аддзяляе Славянаў ад сьвету гэрмана-раманскага і злучае раздробленае Славянства ў адзіную суцэльнасьць. Гляньма ў мінуўшчыну: Багамілы, Гус, Хэльчыцкі, Чэскія Браты (Комэнскы), наш Скарына, Славянафілы, польскія Мэсыяністы, Бакунін, Гэрцэн, Чэрнышэўскі, Дабралюбаў, Лаўроў, Дастаеўскі, Л. Талстой, Масарык, А. Чэрны і Драгаманіў—гэта ланцуг тых, якія сваім жыцьцём хацелі „каралеўства божае“ з „неба“ на зямлю перанесьці. А прыгледзьмася бліжэй да жыцьця й працы бацькі нашага Вызваленьня нябошчыка Івана Луцкевіча: аб усім забыўся,—сям'я, жыцьцё для сябе, здароў'е, кампанія, багацьце і спакой—усё аддаў для ідэі Справядлівасьці, абароны затаптаных людзей-братоў. Этычны рэалізм,—чаруючая нітка гісторыі славянскага думаючага сьвету. Ідэя мусіць стацца зараз жыцьцём! Немагчыма разьдзяленьне ідэі і жыцьця!

Калі спрабуем тлумачыць пададзеныя вышэй прыклады, то ярчэй высьветліцца нам істота гэтага. Возьмем Вікліфа і Гуса. Для Гуса мала было кабінэтнае, літэратурнае працы—змаганьня з папаю, для яго мала было веры, што ягоная навука калісьці зьнішчыць скажэньне хрысьціянства—Рым. Ен, адзінокі, ідзе на казальніцу, падымае ўвесь край; ліецца кроў за ідэю, а ён сам з бліскучымі вачыма зыходзіць на вогнішча і гарыць. Ідэя адразу мусіць быць жыцьцём! Гэта—Славянін. А Вікліф? Ціхая кабінэтная, доўгая праца; думка цьвёрда лажыцца ў кнігу, а кніга пасьля доўгіх гадоў родзіць жыцьцё. Ідэя сягоньня, а жыцьцё заўтра ці аж пазаўтра. Гэта—Ангелец. А Спэнсэр—Маркс і Чэрнышэўскі—Міхайлоўскі—Ленін? Тое самае. Ангелец і Немец цэлае жыцьцё сядзяць замураваныя кнігамі, родзяць думкі, якія ёсьць пачаткам новае эры чалавецтва; іхнія томы сягоньня ёсьць настольнаю кнігаю кожнага думаючага чалавека. А Славяне? Не сядзяць у габінэтах і не замуроўваюцца кнігамі: яны адразу йдуць у жыцьцё. Чэрнышэўскі хутка выпускае ad hoc зроблены рэцэпт новага жыцьця „Что делать?“ і сам ідзе ў падпольную арганізацыю, а адтуль—крыжовая дарога: ссылка. Міхайлоўскі хвіліву задумваецца; заўважаная ім малая супярэчнасьць паміж дарвінізмам і марксызмам запыніла яго на часіну. Геніяльнаю думкаю аб ролі індывідуальнасьці (Что такое прогрэсс?) лучыць гэтыя дзьве дысцыпліны і сам зараз-жа становіцца... „властителем дум“ падпольнае Расеі. А Ленін? Выняткова геній гісторыі чалавецтва, але, зноў жа... на арэне жыцьця, а не кабінэту. Хто ўважна прасачыў пачаткі кожнага ідэйнага руху ў славянскім сьвеце, той напэўна сьцьвердзіць гэтакія зьявы. Усюды тутака—неразлучнасьць ідэі і жыцьця.

Мы, напэўна, сустрэнемся з цьвёрдым пытаньнем: чаму этычны рэалізм гэтак розьніць славянскі сьвет ад іншых? Адказ адзін: думаючы Славянін ня можа глядзець на цыфры і бачыць толькі цыфры. Конкрэтна на прыкладзе: марксіст Немец ці Англіец спакойна піша і студыюе напр. праблему галадаючае бядноты. Сьцюдзёнымі, упорыстымі мазгамі вылічае цыфру міліён і робіць вывад: тады і тады мусіць наступіць крах. Славянін ня бачыць цыфры міліён, а бачыць міліён жывых абдзёртых, хворых, стогнучых, галодных бедакоў: яны ўсе адразу зьяўляюцца перад ягонымі вачыма. Ен ня мае сілы рабіць вывад упорыстымі мазгамі. Кідае ўсё—і сам ужо паміж няшчаснымі. Ягонае сэрца—ключ ягонае думкі. Ен—варштат перадтвараньня нашае сьлёзнае зямлі ў радаснае неба. Аб гэтай рысе славянскае душы не павінны забывацца біографы сьветлай памяці нашага Івана Луцкевіча, бо йнакш, паводле нашае скромнае думкі, ягонае падзіву годнае жыцьцё ня будзе перачытана да канца. На гэтым абрусе этычнага рэалізму дужа лёгка нам будзе глядзець і на постаць вялікага Масарыка.

Тамаш Масарык нарадзіўся 7 сакавіка 1850 г. ў беднай сям'і малога мараўскага мястэчка, Годоніна. Першую, элемэнтарную асьвету дастаў з нямецкае школы роднага места. Бедныя бацькі думалі выгадаваць Тамаша на сьлёсара; аддалі ў Вену ў сьлясарню. Праз 3 тыдні хлапчук зьненавідзеў свае дзела і апынуўся ў хаце. Абдумалі зрабіць яго кавалём. Аддалі ў м. Чэйцы вучыцца каваць. Ня доўга й каваў Тамаш. Пакінуў. Пацягнуліся беднаму хлапчуку цяжкія гады. Думка аб навуцы б'е балюча па юнацкіх ужо пятах. Вучыцца, як толькі зможа і дзе толькі зможа. Нарэшце, у 1865 г. апынуўся ў другой клясе нямецкае гімназіі ў Брне (Марава). Але ў 1869 г. за „неблаганадзёжнасьць“ быў змушаны пакінуць школу ў Брне і перабрацца ў Вену. У часе бытнасьці яго ў сёмай клясе венскае гімназіі, быў абвешчаны догмат „неабмыльнасьці папы“. Масарык на лекцыі заяўляе капэляну, што не прызнае „новага догмату“ і, дзякуючы гэтаму, мяняе веравызнаньне на грэцка-уніяцкае (без веравызнаньня ня можна было ў Аўстрыі вучыцца). Матуру дастаў 1872 году. Хацеў пасьвяціць свае жыцьцё дыплёматычнай дзеяльнасьці, але, з прычыны свайго пралетарскага паходжаньня, ня змог паступіць у венскую орыентальную акадэмію, куды былі адчынены дзьверы толькі шляхце. Пайшоў на філёзофію ў венскі ўнівэрсытэт. У 1876 г. скончыў навуку з тытулам доктара філёзофіі. Адсюль пачынаецца Масарыкава навука—грамадзкая праца, якая зрабіла яго вялікім і слаўным Змагаром за Справядлівасьць, Дабро і Любоў у Чалавецтве.

Цяжкое жыцьцё і філёзофічныя студыі выкавалі з Масарыка сталёвага этычнага рэаліста. У гісторыі чэскае думкі Масарык—гэта эпоха. Паход рэалістаў проці наіўнага романтычнага гістарызму ў канцы 80-ых гадоў мінулага стагодзьдзя перамалоў усё чэскае думаючае жыцьцё ў новую муку, з якое сягоньня красуе вольнае жыцьцё. Усё, што толькі было рэакцыйнае ў старой Аўстрыі, паўстала проці Масарыка; усё паступовае, соцыялістычнае стаяла за ім. Страшэннае і цяжкое было змаганьне; перасьледаваньне і ўціск чарадаваліся з сабою. Аж вочы ня верацць, калі сягоньня чытаеш, якіх нялюдзкіх і нягодных спосабаў ужывала аўстрыяцкая ўлада і рымскі касьцёл у змаганьні з гэтым вялікім і сьвятым Чалавекам, якога ніводзін учынак і ніводная думка ня была ськіравана проці Справядлівасьці, Дабра, Любові. Перачытайце кожнае Масарыкавае слова і прасачыце кожны ягоны ўчынак, і вы пракажацеся, што гэтаму чалавеку пакланіцца кожны, хто верыць у Справядлівасьць.

З этычнага рэалізму радзілася кожная думка і кожны ўчынак Масарыка. Калі запануе справядлівасьць у славянскім сьвеце, тады згіне міжславянская разьня. Славянскія народы мусяць быць вольнымі, зьнішчыць ярмо, што іх прыгнятае, а тады злучыцца ў вольнае Брацтва. Пад ярмом ня можа быць Брацтва! Яно можа толькі нарадзіцца на Свабодзе і Любові. Кожны мае права жыць, хто толькі хоча жыць і чыё жыцьцё не пярэчыць маральнаму закону. Забіваць гэтае жыцьцё—ёсьць злачынства! Выходзячы з этычнага рэалізму, Масарык прызнаў і бараніў права на свабоднае жыцьцё і нашаму, і ўкраінскаму народу. Дэлегат беларускага народу на Вэрсальскай канфэрэнцыі, Антон Луцкевіч, прыступаючы да выпаўненьня ўзложанае на яго місіі, знайшоў у асобе вялікага Масарыка шчырага памагатара і дарадчыка.

Час паступова гоніць у магілу ўсё рэакцыйнае, антыспраўядлівае і антылюдзкое. Ідэі Масарыка горнуць пад крыльле свае ўсё жывое, свабоднае, соцыялістычнае і будучае. Чэхаславацкі народ ацаніў Масарыка і абдарыў яго беспрыкладнаю, шчыраю любоўю. Трудна знайсьці другі такі прыклад на сьвеце, дзе-бы гэтак любілі і шанавалі грамадзяне свайго прэзыдэнта; але, праўда, трудна знайсьці недзе другога Масарыка. Здаровы і нармальны чалавек ня ўявіць сабе магчымасьці, каб мог быць учынены на Масарыка нейкі замах! Ен штодзенна ходзіць па вуліцах Прагі бяз ніякае „ахраны“. Гэтая загадка крыецца ў Масарыку-Чалавеку. Ацэніць Масарыка і славянскі сьвет; ягоныя ідэі мусяць перамагчы і запанаваць, бо яны нарадзіліся з Справядлівасьці, Дабра і Любові.

Мы, Беларусы, з пашанаю сукланяемся сягоньня перад постацьцю вялікага Масарыка, бо ідэя Свабоды нашага народу ёсьць дамаганьнем Справядлівасьці, за якую ўсё жыцьцё змагаецца Ен.

Фр. Грышкевіч.

Прага, люты, 1930.

З Радавае Беларусі.

Камсамольцы-беларусы ў абароне сялянства.

Сягоньня мусім адзначыць вельмі характэрны факт: тое, што камсамольцы-беларусы, сялянскія сыны, пачынаюць рашуча выступаць проці правакатарскае палітыкі Сталіна ў адносінах да сялянства. Падаем гэтыя інфармацыі выключна на падставе афіцыяльных бальшавіцкіх матэрыялаў, узятых з „Зьвязды". Вось, што чытаем у апошніх нумарох гэтага органу.

„Сэкрэтар ЦК ЛКСМБ паміж іншым заявіў, што „Бюро Аршанскага й Бабруйскага АК ЛКСМБ не паставілі перад арганізацыямі задач па разгортаваньню калгаснага руху і ліквідацыі кулацтва, як клясы, у раёнах суцэльнае калектывізацыі. Аршанскі й Бабруйскі акругкомы зводзілі задачы камсамолу па калектывізацыі й прыгатове да веснавай сяўбы толькі па збору попелу і, у лепшым прыпадку—да ачысткі насеньня. Кіраўнічыя работнікі Аршанскага й Бабруйскага камітэтаў ЛКСМБ не мобілізавалі камсамольскіх масаў на выпаўненьне тых задачаў, што партыя паставіла перад камсамолам у часе веснавой сяўбовай кампаніі".

„Асобныя групы камсамольцаў, замест памогі партыйным арганізацыям, займаюцца апортуністычнымі разважаньнямі накшталт таго, „што будзе з кулаком пасьля раскулачваньня, куды ён дзенецца і г. д.". У Магілёўскай акрузе камсамольцы выходзілі з камсамолу і аддавалі свае білеты, кажучы: „Мы ня згодны рабаваць сялян, а дзеля таго выходзім з камсамольскай арганізацыі"... „Мы маем цэлы сьцяг фактаў, калі камсамольцы адкрыта імкнуцца выгарадзіць сябе перад кулакамі, апраўдацца перад клясавым ворагам. У Магілеве і іншых мясцох камсамольцы гаварылі, што „яны ўсё робяць паводле загаду і дзеля таго ні ў чым не вінаваты".

У тым-жа нумары „Зьвязды" якісь Ул. Эль у стацьці пад назовам „Бабруйская арганізацыя павінна направіць прарывы" піша, што „групы камсамольцаў адкрыта адмаўляюцца ўступаць у калгасы. У раёне Рагачэўска-Жлобінскага агракамбінату, што калектывізаваны амаль на ўсе 100 проц., звыш 20% камсамольцаў ня ўступілі ў калгасы. Есьць цэлы рад фактаў, калі асобныя ячэйкі ня толькі не змагаліся за арганізацыю калгасаў, ня толькі не агітавалі сярод беднаты й сярэдняцтва за ўступленьне ў калгасы, а нават адкрыта выступалі супроць колектываў. У Сьвіслацкім раёне Міраслаўская ячэйка цалком падпала пад уплыў мясцовых кулакоў і на сходзе беднаты становіча выступала проці калгасу. У в. Цялушкі, Бабруйскага раёну ўся камсамольская ячэйка ў поўным складзе вышла з калгасу пад уплывам кулацкай агітацыі. Сакратар Бухарынскай ячэйкі ЛКСМБ гэтага-ж раёну выступае проці калектывізацыі і зрывае сходы беднаты па пытаньнях калгаснага будаўніцтва.

Камсамольская арганізацыя зусім не памагае мясцовым органам у рабоце па чыстцы калгасаў ад кулацкіх элемэнтаў".

У тым-жа нумары „Зьвязда" ў перадавіцы паміж іншым адзначыла, што „мінулая дзейнасьць ЛКСМБ на вёсцы па сутнасьці была накіравана на ўзмацненьне індывідуальнае гаспадаркі".

„Зьвязда" з 21.II 1930.

Трывожныя сыгналы.

(З пашыранага паседжаньня калегіі НК РСІ БССР)

Насенныя фонды ў калгасах на 1.II складаюць толькі 32,7 проц. да агульнага заданьня.

Жывёла абагулена толькі на 32 пр.

Ачыстка ідзе недапушчальна-марудным тэмпам. Машын ёсьць у дастатковай колькасьці, але яны ня ўсюды скарыстоўваюцца.

Насеннаводзтва пад пагрозаю зрыву. У НКЗ няма цьвёрдых установак якога і колькі гатунковага насеньня патрэбна нам сёлета.

Месячнік жывёлагадоўлі праводзіцца ў шматлікіх дырэктывах і цыркулярах. Жывёла разбазарваецца. Пазаўчора на Менскія рынкі РСІ быў арганізаваны налёт рабочых брыгад, які выявіў, што цяляты прадаюцца на забой.

Попел ня зьбіраецца,—спадзяюцца на энтузіязм піанэраў і вучняў.

Вапнаваньне глебы—важнейшае мерапрыемства ва ўмовах Беларусі, але падрыхтоўка да ажыцьцяўленьня яго злачынна павольная. Яшчэ дакладна ня вызначаны пункты, дзе можна праводзіць вапнаваньне.

Рамонт с.-г. машын і прылад не наладжаны. Майстэрні не забясьпечаць жалезам. Лом ня зьбіраецца.

Кадры ні з боку Наркамзему, ні з боку Наркамасьветы амаль што ня рыхтуюцца. Колькі разоў на гэта не зазначалі, але гэтыя ўстановы не зрабілі належнага павароту ў сваёй рабоце.

Сілосныя башні ня будуюцца. На пабудову іх яшчэ не адпушчаны патрэбныя крэдыты.

Пляны правядзеньня вясновай кампаніі пасланы са спазьненьнем. Яны яшчэ не даведзены да паасобных калгасаў і вёсак.

(„Сав. Бел." з 15 лютага).

Сводка з фронту лесазагатовак.

Гомельскі раён лесбелу плян першай дэкады лютага па вывазцы лесаматар'ялаў выканаў толькі на 32,6 проц., а па дрэвах — на 22,2 проц. Месячнік пераломy яшчэ ня даў; кулацкія гаспадаркі далёка ня ўсе прыцягнуты да гужпавіннасьці.

Мазыршчына. Не зважаючы на тое, што санны шлях ужо ўстанавіўся, усё-ж вывазка лесу наладжана кепска. Па лесаматар'ялах дэкаднае заданьне выкана на 33,6 проц., а па дровах — на 47 проц. На месцы выехалі адказныя працаўнікі акругі для ўзмацьненьня працы па вывазцы.

Барысаў. Заданьне першай дэкады лютага па вывазцы лесаматар'ялаў выканана на 50,2 проц. і па дровах — 31,9 проц. З такім тэмпам вывазкі гадавога пляну ня выканаеш.

Бабруйск. Асабліва кепска наладжана вывазка лесу ў Бабруйскім раёне Лесбелу. Сьпіць Лесбел, сьпяць і мясцовыя арганізацыі, бо інакш, чым растлумачыш, што дэкаднае заданьне па вывазцы лесаматар'ялаў выкана на 24,7 проц. і па дровах толькі на 22,2 проц.

Магілёў. Недалёка ад Бабруйску адышоў і Магілёўскі раён Лесбелу, дзе дакаднае заданьне па вывазцы лесаматар'ялаў выканана толькі на 30,7 проц. а па дровах яшчэ менш—усяго толькі на 27,4 проц. Магілёўшчына нават дала зьніжэньня супроць мінулай дэкады амаль на 50 проц.

Віцебск. Дэкаднае заданьне лютага па вывазцы лесаматар'ялаў выканана толькі на 35,6 проц., а па дровах — на 25,4 проц. Такім чынам, і ў Віцебшчыне тэмп вывазкі значна зьменшыўся.

Полацк. Полацкі раён Лесбелу сваё заданьне за першую дэкаду па вывазцы лесаматар'ялаў выканаў на 47,2 проц. Зусім кепска справа з вывазкай дроў: дэкаднае заданьне выканана толькі на 16,8 проц.

Чэрвень. Злачынна слаба праходзіць вывазка лесу ў Чэрвеньскім раёне. Сьпіць райвыканком, сьпяць сельсаветы, пахрапвае і аддзяленьне Лесбелу. Дэкаднае заданьне па вывазцы лесаматар'ялаў выканана на 21,3 проц., а па дровах яшчэ менш—толькі на 14,3 проц.

Узда. Няма чым пахваліцца і Вузьдзенскаму раёну. Дэкаднае заданьне па вывазцы лесаматар'ялаў выканана ўсяго на 29,2 проц. а па дровах—на 14,3 проц. Нічога ня робіцца для таго, каб тэмп загатовак і вывазкі лесу ўзмацніць.

„Сав. Бел." з 14 лютага)

Гаспадарчыя справы і безрабоцьце.

Апошняя справаздача — за студзень — банку краёвай гаспадаркі дае вельмі пануры абраз далейшага завастрэньня гаспадарчага крызісу ў Польшчы. Новы год пачаўся ў вельмі цяжкіх абставінах наагул, дый дагэтуль усьцяж ідзе незлагоджаньне гэтых абставінаў, але наадварот, у кірунку сталага завастрэньня крызісу. Гаспадарчы крызіс захапіў у апошні час нават такія галіны гаспадарчага жыцьця Польшчы, якія дагэтуль наагул трымаліся даволі крэпка. Грашовы рынак у краю — страшэнна звужаны: ўсё насяленьне, прамысловасьць, сельская гаспадарка—страшэнна галадуюць на гатоўку і крэдыт.

Вялізарны ўзрост лічбы пратэставаных вэкслёў ярка кажа аб гэтым. Мала памагло зьніжэньне ўчотнага працэнту Польскім дзяржаўным банкам.

Пакупная здольнасьць насяленьня ў Польшчы значна зьнізілася. Сялянская маса ня можа купляць нават найпатрабнейшых рэчаў, бо грошаў не даюць ёй страшэнна нізкія цэны на хлеб і іншыя прадукты сельскае гаспадаркі. А гэта — ў свой чарод забівае прамысловасьць, пазбаўляючы яе шырокага ўнутранага рынку (ў краі).

Цёплая зіма забівае вугальную прамысловасьць у Польшчы. Лясную прамысловасьць амаль не цалком забіў радавы экспорт, які выцясьніў з замежных рынкаў амаль не цалком польскія вырабы з дрэва, бо даў і шмат лепшы і блізу напалову таньнейшы тавар.

Забіў радавы вываз і польскі ільняны гандаль заграніцай. Усе гэтыя нячувана цяжкія варункі прамысловасьці, сельскай гаспадаркі і гандлю робяць палажэньне Польшчы вельмі трудным.

Ведама-ж, агульны крызіс вытворчасьці і гандлю страшэнна звужае і рынак працы ў краі. Безрабоцьце ўзрастае катастрафічным тэмпам — амаль не па 10.000 у тыдзень... Урад, відаць, слаба разумее пагражаючую ад гэтага зьявішча небясьпеку, бо в. мала робіць дзеля помачы усьцяж узрастаючай арміі безработных. Ізноў і ізноў у цэлым радзе местаў, пераважна ў асяродках прамысловасьці — адбываюцца мітынгі безработных, якія часта прымаюць вельмі востры і бурны характар... Найгорш тое, што палажэньне што-дня робіцца цяжэйшым, што крызіс яшчэ не дайшоў да найвастрэйшай точкі.

Заграніцай.

Ці пагроза Бесарабіі?

З Бэсарабіі йдуць трывожныя весткі.

Як ведама, адносіны паміж СССР і Румыніяй —найбольш неўрэгуляваныя, найбольш варожыя, з усіх „суседзкіх" спраў СССР на Заходзе. А прычына гэткага стану рэчаў тая, што паміж імі косткай нязгоды ляжыць Бесарабія, няпраўна аднабокім актам захопленая Румыніяй. Акту гэтага дагэтуль ня прызнаў СССР, які лічыць юрыдычна бясспрэчнымі, свае правы на гэты край. А таму, радава-румынская граніца мо' найбольш тлеючая пагрозай вайны з усіх іншых граніцаў на ўсходзе Эўропы.

20 лютага ў Румыніі былі атрыманы весткі аб канцэнтрацыі значных сілаў чырвонай арміі ўдоўж расейскага берагу Дняпра. Сьпярша ўрад афіцыяльна заявіў,—каб супакоіць насяленьне,—што гэта праўда, але што войска кінута на граніцу, шчыльней зачыніць граніцу, праз якую ўцякаюць з Радавай Украіны на Захад масы сялянскага люду ад гвалтаў пры прымусовым пераходзе на „колхозы" („калгасы")...

Аднак, сам урад, відаць, ня вельмі верыў у гэтым тлумачэньням, бо адразу пачаў прымаць экстраныя меры дзеля запэўненьня бясьпечнасьці Бесарабіі. Прэм'ер склікаў на нараду ваеннага міністра, міністра ўнутраных спраў і губэрнатара Бесарабіі, каб высьвятліць палажэньне краю, якому ў першую чаргу мае пагражаць небясьпека з боку СССР.

Павага палажэньня выявілася і з таго, што справай страшэнна зацікавіліся паслы вялікіх дзяржаваў у Букарэшце. Гэтыя дзяржавы, як ведама, прызналі афіцыяльна румынскую ўладу над Бесарабіяй, а некаторыя з іх і „гарантавалі" апошнюю Румыніі... Тэлеграма з Букарэшту кажа, што паслы Англіі, Францыі і Італіі запэўнілі румынскі ўрад у падтрыманьні ў выпадку нападу з боку СССР...

На нейкія запраўды-ж трывожныя для Румыніі пляны з боку СССР паказывае і тое, што якраз адначасна з зьбіраньнем „кулака" на бесарабскай граніцы страшэнна ўсілілася агітацыйная дзеяльнасьць камуністычных і наагул проціруынскіх элемэнтаў у Бесарабіі.

Сам румынскі ўрад абвяшчае, што „ён прыняў усе патрэбныя меры і гатовы да ўсялякіх магчымасьцяў"... А румынская прэса выразна піша, што напад з боку СССР — зусім ня ёсьць немагчымасьцяй, а некаторыя газэты нават заклікаюць урад, каб наперад, ня трацячы часу, назначыў ваенным дыктатарам Румыніі папулярнага генерала Прэкана, якому верыць увесь край...

На фоне ўсей гэтай „панікі" у Румыніі асабліва пікантным зьяўляецца арышт у Кішыневе (сталіцы Бесарабіі) самага „шэфа службы бясьпечнасьці" ці начальніка паліцыі ўсяе Бесарабіі, які, як сьцьвярджае афіцыяльны орган румынскага ўраду, быў адначасна—у працягу апошніх чаты-

Палітычнае жыцьцё.

Ольшча.

„Наступленьне на Сойм".

У апошні час, калі праца Сойму над бюджэтам падыходзіць да канца, наглядаецца зусім асаблівая акцыя з боку клюбу „Б. Б.", які яўна імкнецца да „ўзрыву" Сойму з нутра. Гэтак „палкоўніцкія" элемэнты „Б. Б." не абмінаюць ніводнага выпадку, каб завастрыць адносіны ў Сойме, выклікаючы скандалы—навет з „мардабоем". Мэта ўсей гэтай акцыі—зусім ясная, але трэба сказаць, што яна не дасягаецца і толькі кампрамітуе пачынальнікаў яе. Асабліва скампраміталіся паслы з „Б.Б." у спэцыяльнай камісіі, якая мела задачай высьвятліць справу візыты сотні азброеных ахвіцэраў у Сойме — пры адчыненьні сэсіі 31. X. мінулага году. Камісія гэта паўстала з пачыну „Б. Б.", а цяпер самі яе пачынальнікі пачалі яе ўзрываць, калі выясьнілася, што іх мэта скампраміталь старшыню Сойму ня зьдзейсьнілася. Калі сябры камісіі з клюбу „Б. Б." выйшлі з яе складу, тады Сойм проста выбраў новых сяброў камісіі, ня гледзячы на пратэсты „Б. Б.".

Так сама было і ў ваеннай камісіі. Яе старшыня, пас. Касьцялкоўскі з кл. „Б. Б." адмовіўся ад свайго становішча. Камісія тады выбрала старшынёй пэпээсаўца Паёнка, але на першым-жа паседжаньні камісіі паслы з „Б. Б." зрабілі авантуру, якая скончылася „мардабоем"...

Санацыйная прэса адкрыта піша аб „новым наступленьні на Сойм". Ну, гэткага, як вышэй, „наступленьня" лічыць удатным нельга!

Аб пасольскіх мітынгах.

Міністар унутраных спраў выдаў новы цыркуляр да ўсіх ваяводаў—у справе адміністрацыйнага нагляду над пасольскімі мітынгамі. Цыркуляр падчырківае, што адміністрацыя павінна точна адрозьніваць выпадкі, дзе для мітынгу патрэбна толькі заява, ад тых, дзе „вымагаецца дазвол" (?!) Далей цыркуляр загадывае, каб на пасольскія мітынгы дэлегаваліся ўрадоўцы, добра ведаючыя закон; тактоўныя і зраўнаважаныя... У асабліва важных выпадках на мітынг павінен хадзіць сам староста. Паліцыянтаў, кажа міністар, ужываць толькі ў „вынятковых выпадках". У канцы цыркуляр забараняе адміністрацыі трэбаваць „даводаў асабістых" пры сьцьвярджаньні асобаў прысутных на закрытым мітынгу, бо мець такія „довады" не абавязкова.

Новы цыркуляр касуе сілу цыркуляру мін. Складкоўскага, выданага ў 1929 г.. які ўводзіў абавязак заяўляць аб мітынгу за 3 дні, што давала адміністрацыі магчымасьці рабіць перашкоды.

рох гадоў — **радавым агентам.** Сам галоўны шэф румынскай паліцыі ў Бесарабіі ў працягу 4 гадоў займаўся арганізацыяй расейска-камуністычнай работы ў Бесарабіі, масава распаўсюджываў камуністычную літэратуру, якой дастаўку праз граніцу сам наладзіў дасканала..

У Францыі.

Габінэт Шотана „праваліўся“ на першым-жа паседжаньні парляманту. Прэзыдэнт ізноў даручыў утварэньне ўраду быламу прэмьеру Тардье.

Паўстаньнэ ў францускім Інда-Кітаі.

Вялікае хваляваньне ў Францыі выклікала вестка аб паўстаньнях, якія пачаліся аднача сна ў розных мясцовасьцях вялізарных францускіх каляніяльных валаданьняў у Інда-Кітаі. Мясцовае насяленьне,—„падбуранае замежнымі агітатарамі“, як цьвердзіць афіцыяльны камунікат, нападае на францускія ваенныя гарнізоны, на паліцэйскія пляцоўкі і т. д. Паўстанчыя групы мелі па некалькі сотняў добра азброеных людзей. Некалькі дзесяткаў францускіх жаўнераў і паліцыянтаў забіта й ранены.

Паўстаньні і напады „зьліквідаваны“ войскам францускім. Але зараз-жа „зараза“ пачала перакідацца далей і пашырацца. На высланыя на месца нападаў францускія атрады робяцца бомбавыя замахі, засады і т. д. Адным такім выбухам бомбы ранена да 70 францускіх жаўнераў. Усё гэта ўказывае на тое, што паўстаньне арганізавана і кіруецца з аднаго нейкага цэнтру.

Францускія ўлады пачалі рабіць арышты, шукаючы гэтага цэнтру. Афіцыяльны камунікат сьцьвярджае,—„руку камуністаў“, якія знайшлі для сябе „грунт“ у калёніях, а асаблівую ўвагу зьвярнулі на армію, набраную з мясцовага насяленьня... У гэтым і ёсьць уся справа, што „камуністычная рука“ заўсёды знаходзіць для сябе гатовы „грунт“, падрыхтаваны дрэннай палітыкай мясцовай каляніяльнай адміністрацыі.

Ганьба вам!

Адкрытае пісьмо з вёсні да паслоў з клюбу „Змаганьне“.

У сувязі з тым, што паслы з сял.-раб. Клюбу „Змаганьне“ галасавалі ў Сойме проці асыгноўкі з дзяржаўнага скарбу 200.000 зл. на заканчэньне будовы гмаху беларускае гімназіі і бурсы для вучняў у Наваградку,—мы атрымалі ад добра ведамае ў беларускім грамадзкім руху асобы з Наваградчыны зьмешчанае ніжэй пісьмо, скіраванае да паслоў з Клюбу „Змаганьне“. Зьмяшчаем яго поўнасьцью, выкінуўшы толькі некаторыя лішне рэзкія словы й прозьвішчы паасобных паслоў.

Рэдакцыя.

Ад імя бацькоў, ад імя тых, хто жадае дабра нашай нешчасьлівай Бацькаўшчыне—і іменна дабра агульнага, а не кар'еры для паасобных адзінак,—ганьба й пагарда Вам, паночкі паслы! Галасуючы проці якіх бы ні было асыгновак на нашыя школы, Вы паказалі, як рэзка Вы разыходзіцеся з намі.

Вы лічыце шкоднымі нашыя школы і ўзрываеце іх.—а што-ж узамену іх далі й даецё Вы, паночкі? Калі нашае згаладалае сялянства па падпісных лістох зьбірае грошы—кроў і сьлёзы свае—на будову школьнага будынку, дык мусіць яна ня лічыць шкоднай родную школу. А як Вы ўзгадоўваеце нашу моладзь? Нам добра, паночкі, ведама, што замест маральнага выхаваньня Вы— і толькі Вы!—рабілі з нашых дзяцей маральных калек, бо ў іх хапала сьмеласьці рабіць такія рэчы, ад якіх бацькі, каб ведалі ўсё, Вас, маралістаў, парвалі-б на кускі!

Нашы рады пусьцеюць з кожнай хвіляй, і кім мы папаўняць іх будзем, калі ня будзе эдукаванага чалавека з роднай школы? Мо' польскія школы дадуць? Ці Вы запраўды думаеце, што „санацыя“ ў беларускіх школах перакруціць іх на свой капыл, а ў польскіх—не? Вы творыце сьведама фальш і ману, паночкі,—але, як Вы ні старайцеся зрабіць з дня ноч, гэта Ваша праца дарэмная!

Вы вучыце ўсё ламаць, руйнаваць. Добра. Але трэба будаваць што-небудзь. Калі Вы адзін аднаго зьняважаеце жанок, калі ночы праводзіце па рэстаранах, дык што з гэтага можам скарыстаць мы? Як мы ўмеем ламаць і бяз Вашае навукі,—пападзецеся Вы адно ў нашыя лапы, дык самі адчуеце! Але што Вы навучыце будаваць, бязрукія?

Чытаючы Вашы часопісі, ажно сэрца рвецца ад болю: ня трэба гімназіяў, бо з іх выходзяць дактары і інжынеры. А на што-ж Вы поў журнала займаеце стацьцямі аб тым, як трэба вучыцца? („Вольная Думка“ ці „Мысьль“ № 2, ня помню добра). Дзе-ж Ваша лёгіка?

Шмат можна даць фактаў, паночкі, але й гэтага хваце. Не хачу я з Вамі палемізаваць, а хачу сказаць, што адарваліся Вы ад вёскі, згубілі ўласную ініцыятыву,—а мо' гарэй яшчэ, і ня мелі яе ніколі! Калі ёсьць у Вас сумленьне, як у чэсных людзей, меней слухайце чужое ўказкі, а болей прыслухайцеся да патрэбаў народу. Вам шкоднае было Таварыства Беларускае Школы? Ну, вось, папала яна ў Вашы рукі фуксам,—і што Вы з ім зрабілі? Народ верыць ня Вам, а добраму іменьню пасла, зробленаму Вашымі папярэднікамі, што йшчэ і сёньня сідзяць па вастрогах; а што Вы і з ім зрабілі? Што нашых найлепшых культурнікаў садзяць за краты, дык гэта за Вашую-ж „мудрую“ дзеяльнасьць. А Ваша ўласная арганізацыя? Пара платных, даволі несьвядомых людзей.

Гляньце, паночкі, праўдзе ў вочы, ацаніце сумленна Вашы здольнасьці: ці часам не акажацца, што Вы селі не ў свае сані? Каб весьці народ, трэба весьці не да прорвы, а да сонца. А Вы куды вядзецё? Чаму-ж ня разам з Вамі ў аддзельныя кабінэты?

За ўсе няшчасьці, якія праз Вашу недарэчную дзеяльнасьць сыплюцца на галовы сялянства, за тое, што Вы на дзеле проста адракліся ад няшчаснага, абяздоленага беларуса,—пагарда Вам!

А мо' дзеля доказу, як вёска разыходзіцца з Вамі, прысладь Вам падпісныя лісты, з якіх відаць, хто скуль і колькі ахвяраваў на дом бурсы ў Наваградку? Хіба-ж і самі ведаеце... А калі з воўчых зубоў удалося сарваць нашае, дык Вам— ня трэба! Мы ведаем, што Вам асабіста ня трэба, бо шмат крыві й поту народнага Вы бярэцё з Сойму; але нам дык трэба, вельмі трэба спаганяць усё тое, што нам належыцца!

М.

Кароткія навіны.

На кангрэсе проціглрэлачных таварыстваў у СССР, як піша радавая прэса, камісар народнага здароўя Сямашка сьцьвярдзіў, што—паводле афіцыяльнай статыстыкі—у СССР штогодна прапіваецца 1 мільярд 200 мільён. рублёў!.. Гэта—дрэнна, дадаў ён, але—што-ж рабіць: радавы ўрад ня можа адмовіцца ад гэтага даходу, на якім трымаецца чуць ня ўвесь бюджэт СССР

Як бачым, гарэлка аказалася дужэйшай, як рэвалюцыя, як усе бяз вынятку ўрады ў СССР!..

У Бэльгіі парлямант 154-ма галасамі проці 10-ёх прыняў закон аб флямізацыі (або флямандызацыі) унівэрсытэту ў Гандаве. Флямізацыя мае настаць з пачаткам 1930/31 школьнага году.

У Бельгіі, як ведама, жывуць два народы: большасьць складаюць Валёны, гамонячыя па-француску, а меншасьць—Флямы або Флямандцы, мова каторых падобная да іншых моваў германскіх. Да сусьветнае вайны Флямы ня мелі ніякіх правоў, а цяпер яны здабылі правы й магчымасьць культурнага разьвіцьця ўлучна да нацыянальнага ўнівэрсытэту.

Гэтак усюды адраджаюцца падупалыя й прыцісьненыя народы. Што яшчэ цікава, што гаспадарствы разумеюць мус даць магчымасьць развою сваім нацыянальным „меншасьцям“, адно Польшча ды імпэрыя Сталіна блага адносяцца да сваіх нацыянальных „меншасьцяў“, наўперад да Беларусаў. Бяссумлеву адносіны іхнія адаб'юцца на іх-жа самых.

20 лютага адбыліся выбары ў японскі парлямант. Урадовая партыя „мінсеіто“ (лібэральная) здабыла значную большасьць мандатаў—373, пры гэтым здабыўшы 101 новых мейсцаў, а страціўшы толькі 2; апазыцыйная партыя „сейюкай“ (кансэрватыўная) здабыла ўсяго 174 мандаты, пры гэтым здабыўшы 9 новых мейсцаў, а страціўшы 73. Работніцкія партыі здабылі ўсяго 10 мейсцаў у парляманьце: 5 сацыялісты і 5 „незалежныя сацыялісты“, больш блізкія да камуністаў. Камуністы ня былі наагул дапушчаны да выбараў. Больш дробныя мясцовыя і інш. групы здабылі 9 мандатаў. Усяго паслоў у японскім парлямяньце, як бачым—466.

З замежнага друку.

Апошні нумар вялікага чэскага штомесячніка „Slovansky Prehled“ за студзень 1930 год зьмяшчае, як і заўсёды, багата інформацыйнага матэр'ялу аб беларусах. Паміма рожных бібліографічных зацемак аб беларускіх кніжках, як напр.: „Пад сінім небам“ Арсеньневай Н., „Адбітае Жыцьцё“ А. Навіны, паміма статыстычных дадзеных аб беларусах (нажаль, дадзеныя даведзяны да непраўдападобнага мінімуму, бо ўсяго на ўсім сьвеце мае быць беларусаў нешта каля 6.600.000?!) ды інш., знаходзім цікавы артыкул нашага старога чэскага прыяцеля Č. Артыкул пасьвячаны агляду беларускага палітычнага жыцьця пад Польшчай. З прычыны таго, што пагляды Č., як аб'ектыўнага наглядчыка беларускіх узаемаадносінаў, досыць характэрны, падаем некаторыя з іх на шпальтах нашае часопісі:

— На разваліна Грамады паўстала да жыцьця новая, аднача сна й старая па сваёй працы, групка актывістаў на чале з А. Луцкевічам ды інш. дзеячамі, добра выпрабаванымі й загартаванымі ў змаганьні за беларускія ідэалы. Хоць „Беларуская Крыніца“ і памёршая даўно „Сял. Ніва“ й ставяцца ў **непрызваіты** способ у адпор супроць гэтай групы, прыступіўшай да выдаваньня газэты „Наперад!“, **„але гэта не павінна об'ектыўнага наглядчыка й чытача ўзвадзіць на памылкавы шлях“.** Белар. хадэкі ўбачылі ў актывістах „здрадніцкую полёнофільскую працу“ й ня хочуць бачыць, што гэтая група актывістаў запраўды стала на шлях адзінага ратунку нацыянальных і народных інтарэсаў бел. народу. **„Тут нямажна гаварыць аб якойсьці лёяльнасьці, або зьмене палітычнага курсу.** І ня злосныя нападкі „Б. Крыніцы“ на групу людзёў, якія хочуць рэальнай, конкрэтнай працы, а ня пустой і брыдкой лаянкі бел. хадэкаў,—а **вынікі працы пакажуць у бліжэйшай будучыне, хто мае праўду, за нім увесь народ!**

Пр.

У Празе чэскай друкуецца й выходзіць часткамі вялікі ілюстраваны энцыклёпэдычны слоўнік (ottűr naučny slovnik), у якім прымае ўчасьце цэлы рад спэцыяльна запрошаных навуковых працаўнікоў. Беларускія рубрыкі апрацаваны Д-рам Мік. Ільяшэвічам. У 18 ай кніжцы (стр. 536) 22.II-30 ужо надрукаваны агляд беларускай літэратуры, а неўзабаве зьявяцца агляды беларускае гісторыі, географіі ды інш. Спэцыяльна нарысованыя да гэтага карты этнографічнае Беларусі і яе палітычнага падзелу будуць найлепшым інформацыйным матэр'ялам аб сучасным стане Беларусі для чужынцаў.

Прыгатавана й здадзена ў друк вялікая інформацыйная кніга аб Беларусі й беларусах у чэскай мове, напісаная Д-рам М. Ільяшэвічам. Маюць быць ілюстрацыі ў тэксце. Справу выданьня кнігі ўзяў на сябе рэдактар „Českeho čtenaže“ Д-р Пата ў Празе пры дапамозе І. Сланеўскага.

Ад Выдавецтва „Наперад“.

Дзеля таго, што, ня гледзячы на нашы напамінаньні, прысылка належных за падпіску грошы ўсё яшчэ йдзе вельмі неакуратна, Выдавецтва нашае часопісі мае паважныя фінансовыя труднасьці. У сувязі з гэтым наступны нумар газэты выйдзе толькі ЦЕРАЗ ДВА ТЫДНІ, аб чым і паведамляем нашых паважаных падпішчыкаў.

Хроніка.

× **Пратэстацыйны мітынг супроць арышту Якуба Коласа.** Прасьледаваньне беларускага руху камуністычнай уладай у Савецкай Беларусі, а перадусім арышт Якуба Коласа, выклікалі вялікае абурэньне сярод беларускага грамадзянства ў Вільні, а перадусім студэнскае моладзі.

Беларускае студэнства прыгатаўляецца цяпер да арганізаваньня пратэстацыйнага мітынгу супроць арышту Якуба Коласа і прасьледаваньня беларусаў у Радавай Беларусі наагул.

Аб дню і мейсцы мітынгу будзе ведама ў гэтых днях.

× **Рэфэрат у Беларускім Студэнскім Саюзе.** Дня 2 сакавіка б. г. студэнт Ст. Станкевіч прачытаў рэфэрат аб прасьледаваньні Беларусаў у Радавай Беларусі.

Прэлегэнт вельмі трафна схарактэрызаваўшы паасобныя мамэнты Сталінаўскага тэрору над беларусамі закончыў заклікам, што нашым заданьнем ёсьць весьці непрымірымую барацьбу з Маскоўскім шовінізмам а такжа з тымі яго прыслужнікамі сярод беларусаў, якія апраўдываючы існуючы стан рэчаў, выконваюць юдавую работу.

× **Зрыў агульнага сходу Беларускага Навуковага Т-ва.** Група пасла Дварчаніна, палітычная лінія якое ведама ўжо ўсім, сарвала вызначаны на 2 сакавіка агульны сход Бел. Навуковага Т-ва.

Ня гледзячы на тое, што павесткі на сход рассылаў сябра ўраду Т-ва Паўловіч, ані ён, ані сябры ўраду Дварчанін і Марцінчык, на сход ня прыйшлі. Тымчасам паводле статуту Т-ва дзеля правамочнасьці агульнага сходу на ім — апрача траціны сяброў Т-ва — мусяць быць прысутнымі дзьве траціны сяброў ураду. На сход прыйшлі з ураду старшыня яго інж. Трэпка і прыехаўшы адумысна з Варшавы, дзе ён стала жыве, інж. Земкэвіч, — значыць толькі два сябры ўраду, а мусяць быць чатыры. Такім чынам, хаця з ліку чынных (бо ёсьць і 4 нячынных — за кратамі!) сяброў Т-ва на агульны сход сабралася не вымаганая траціна, а роўна палова (трынаццаць), — аднак, без двайга йшчэ сяброў ураду, сход ня мог прызнаць сябе правамоцным. Дзеля гэтага сабраныя сябры прынялі аднагалосна і падпісалі наступную пастанову, скіраваную да ўраду Т-ва.

ПАСТАНОВА

сяброў Беларускага Навуковага Т-ва, прыбыўшых на Агульны Сход Т-ва 2 сакавіка 1930 г.

1. Прыймаючы пад увагу, што патрэбны па статуту лік (2/3) сяброў управы на сход ня прыйшоў, не зважаючы на прысутнасьць сваю ў Вільні тых сяброў Управы, якія склікалі сход, лічыць сход не правамочным і адлажыць яго на 13 гадзіну 6 красавіка 1930 г.

2. Аднача сна сябры зварочваюць увагу Управы Т-ва, што ў працягу двох гадоў у працы Управы ня прыймае ўдзелу правадзейны член яе гр. Антон Луцкевіч і ўвесь час незаконна заступае яго дачасна аўтоматычна ўведзены кандыдат.

3. Сябры Т-ва зазначаюць пры гэтым, што патрэбны для кворуму лік сяброў Т-ва не выключаючы і сяброў з далёкіх кутноў Беларусі на вызначаным Управаю Сходзе 2.III г. г. быў (з агульнага ліку, маючых магчымасьць быць на Сходзе 26 сяброў, зьявілася 13).

Пастанову гэту падпісалі: з Вільні: В. Грышкевіч, Р. Астроўскі, д-р Ян Станкевіч, Луцкевіч, Ант. Трэпка, С. Кароль, Манкевіч, М. Сянкевіч; **з Наваградку:** Я. Цеханоўскі; **з Клецку:** В. Арэнь, Гр. Якубёнак; **з Ліды:** А Макарэвіч; **з Варшавы:** Р. Земкевіч.

Згодна з статутам Т-ва, наступны—паўторны — агульны сход, які мае адбыцца цераз месяц, будзе правамоцны пры кожнай лічбе прысутных.

Якую мэту мелі сябры ўраду, што сарвалі першы сход, згадаць трудна: яны дасяглі толькі таго, што сход адбудзецца крыху пазьней.

× **Новыя выбары ў Лідзкім вокрузе.** У выніку скасаваньня выбараў у Сойм з Лідзкага вокругу маюць адбыцца паўторныя выбары — на тыя ж сьпіскі, якія былі пададзены першым разам. Паводле газэтных вестак, выбары будуць вызначаны на канец красавіка.

Цікаўна, што будзе з спіскам блёку нацыянальных меншасьцяў, у якім з беларусоў ёсьць адны толькі клерікалы? Справа ў тым, што тамака на першым мейсцы стаіць пан Адам Більдзюкевіч, з якім тыя-ж асобы, што яго туды выстаўлялі, як кандыдата ў паслы, — кс. Адам Станкевіч і Ярэміч, — ганебна зьбілі па твару, абвінаваціўшы ў нейкіх брыдкіх паступках... Што-ж: ці яны, даўшы гэткую „кулачную" атэстацыю п. Більдзюкевічу будуць ізноў прапанаваць выбаршчыкам, каб падавалі за яго свае галасы?

Запраўды-ж клапатлівае палажэньне стварылася для нашых клерыкаў. Цікаўна, як яны выкруцяцца з яго?

× **Клерыкалы не супакойваюцца.** Клерыкальная „Бел. Крыніца" — ў адказ на чыста аб'ектыўнае прадстаўленьне выпадкаў ў Віл. Белар. Гімназіі, зьмяшчанае ў нас у пісьме ў рэдакцыю дырэктара Астроўскага, — накінулася на апошняга (ну, ясна-ж, адначасна і на грам. Луцкевіча, асабліва ненавіснага клерыкалам!) з цэлым радам закідаў, даўно ўжо паўтараных у камуністычнай прэсе. „Айцы сьвятыя", бачыце „сьцьвярджаюць, што не камуністычная партыя дала загад сваім агентам „узрываць" беларускія гімназіі, як „кулацкія выдумкі", а — вінаваты грам. Астроўскі і Луцкевіч: іх адмова падпарадкавацца агентам Сталіна выклікала „абурэньне"... 10 гадовых дзяцей! Вось чаму дзеці і зрабілі „бунт" у гімназіі... „Айцы сьвятыя" нічога ня ведаюць ані аб цэлым радзе правакацыйных адозваў камуністычнае партыі проці гімназіі, ані аб абяцаньні збаламучаным дзецям вывязьці іх на навуку ў Менск, ані аб факце падобнага-ж „узрыву" Клецкае Беларускае Гімназіі, дзе няма шака ані Астроўскага, ані Луцкевіча... Бедныя нязнайкі!

Як-жа ў такіх варунках весьці палеміку з „сьвятымі айцамі"?

× **Беларускі спэктакль.** У суботу, 1-га сакавіка вучнямі Віл. Бел. Гімназіі быў зладжаны спэктакль. Стаўляліся: „Пакой ў наймы" й „Зьбянтэжаны Саўка". Гулялі вучні, апрача ролі Саўкі (гр. М. Сіняўскі). Гульня маладых артыстаў выпала наагул добра. Уражаньне ўва ўсіх было добрае. П. Касьцюкевіч у „Пакой у наймы" побач Татарынавічанкі (Даміцэля) згуляў найлепш. Перад усім выявіў здольнасьць учуцьця ў ролі. Можна было аднак у некаторых мейсцах выразьней перадаць пачуцьцё. Ня менш удала прайшла гульня Л. Будзькі, якая вельмі натуральна прадставіла „новую" кватэрантку. Было-б заганай за ціхая гутарка, аднак на малую Салю В. Б. Гімназіі яна была чутна здавальняюча. Вельмі добра згуляў дзьве свае кароценькія ролі Смаленскі (жабрак у „Зьбянт. Саўка" й старож у „Пакой ў наймы"). Татарынавічанка (Даміцэля, а пасьля Магрэта) згуляла найлепш. Як даўней, сьвежа й шчыра гуляў гр. Сіняўскі (Саўка). Маманты, як такія, калі Саўка ў спадніцы, выпэцканы ў сажу, садзіцца на якія і бядуе аб сваім палажэньні, выклікалі буры сьмеху.

× **Новая беларуская часопісь у Латвіі.** Надовячы мы атрымалі № 1 беларускае часопісі „Пагоня", якая пачала выходзіць у Рызе. „Пагоня"— гэта „грамадзка-навукова-літэратурны журнал", які зьяўляецца органам Таварыства Беларускае Моладзі ў Латвіі.

У ўступной стацьці Рэдакцыя адзначае, што беларусы ў Латвіі здабылі для сябе шырокія палітычныя правы і магчымасьці культурна-нацыянальнае працы, але, на жаль, слаба тамака ёшчэ нацыянальны дух. Вось гэты дух, сьвядомасьць нацыянальны і мае будзіць „Пагоня" сярод беларускае моладзі ў Латвіі.

Пажадаем ей удачы!

× **Перацягнулі струну.** Міністэрства ўнутраных спраў разаслала цыркуляр у справе самаўрадавых бюджэтаў, загадуючы сёлета абмежыць гэтыя бюджэты так, каб здаволіваць выключна найхілнейшыя патрэбы. Цыркуляр перасьцерагае перад спадзяваньнямі на акуратнае паступленьне падаткаў, заўляючы, што сёлета падаткі не дасягнуць поўнасьцю вызначаные сумы з увагі на асабленьне аплатнае сілы насяленьня.

× **Скарачаньне руху на чыгунках.** З прычыны таго, што пасажырскі рух на чыгунках вельмі паслабеў, чыгунковыя ўлады загадалі зьменшыць лічбу вагонаў у цягніках, дзе тыя вагоны пустуюць.

Наваградак ці Баранавічы?

(Адкрытае пісьмо).

У перажываемы цяпер у Польшчы час гаспадарчага крызісу, які захапіў ня толькі промысел і гандаль, але мо' яшчэ ў большай меры адбіўся на зямельных варштатах працы, якія ня могуць вязаць канцы з канцамі,—на чаргу дня пастаўлена пытаньне аб „парцэляцыі" Наваградзкага ваяводзтва. Разьвязка гэтага пытаньня мае папраўіць эканамічную сытуацыю беларускіх земляў і ўліць новыя сокі ў заміраючы гандаль Вільні,—так піша прэса. Не ўваходзячы ў генэзу гэтае справы, якая—мусім адзначыць—не ляжыць у сфэры экономікі, а мае чыста палітычнае значэньне,—трэба сказаць, што ўсе тыя матывы, якія выстаўляюць староньнікі пераносу ваяводзкага ўраду з Наваградка ў Баранавічы і парцэляцыі абшару гэтага ваяводзтва зьяўляюцца мала пераконваючымі і б'юць на воякавы эфэкт.

„Адчыніце вароты Вільні",—кажа публіцыст з „Кур'ера Віленскага", гэта мае значыць, што, пасьля павялічэньня абшару Віленскага ваяводзтва, у Вільню будзе прыяжджаць больш гандляроў, ажывіцца гандаль, і значэньне Вільні будзе большае.

Наваградак ня мае вады, далёка ляжыць ад чыгункавае лініі і г. д.,—вось закіды проці Наваградка, як ваяводзкага цэнтру, якім маюць быць Баранавічы, ці Слонім.

Нам здаецца, што такая пастаноўка пытаньня сьведчыць аб бесплянова сьці гаспадаркі і выяўляе недахват нават жаданьняў укладаць інвестыцыі ў асяродкі гарадзкога жыцьця на беларускіх землях. Наваградак такім чынам мае астацца й надалей без вады, і ніякіх інвэстыцыяў укладаць тут нельга. Тое самае можна сказаць аб чыгунцы, якая таксама патрэбна ня менш, чымся вада ў Наваградку. Беларускія землі маюць вельмі рэдкую сець чыгункаў, і дзеля паднятьця гаспадарчага палажэньня на гэтых землях у першую чаргу трэба правесьці некалькі чыгункавых лініяў.

Найважнейшай аднак справай у пытаньні аб Наваградку зьяўляецца тое, што—у зьвязку з перанясеньнем ваяводзтва ў Баранавічы, як гэта праяктуюць некаторыя паслы з Б. Б. на чале з сэнатарам Камянецкім,—астаюцца выкіненымі без патрэбы затраты на ўсе інвэстыцыі ў Наваградку, як ваяводзкай сядзібе.

Дагэтуль там пабудаваны—будынак для ваяводзтва, дом для „urzędu skarbowego", дом пад Акружны Суд, 22 дамы для ўрадоўцаў, будынак для польскае гімназіі і будуецца гімназія беларуская, не гаворачы аб буйна разьвіваючымся прыватным будаўніцтве, якое мае ініцыятыву ў зьвязку з разьвіваючымся жыцьцём Наваградка, як адміністрацыйнага цэнтру.

Дагэтуль усе інвэстыцыі ў Наваградку каштавалі ўраду **12 мільёнаў злотых**,—цяпер-жа, у зьвязку з праектам пераносу ваяводзтва ў Баранавічы, староньнікі гэтае думкі кажуць, што гэты перанос вымагае **новых 20 мільёнаў злотых** на будоўлі для ваяводзкіх установаў. Гэта ўжо зьяўляецца марнаваньнем грошай, акіх, ведама, дзяржава ня творыць, а якія дае само насяленьне.

Тым больш дзіўным зьяўляецца паход проці Наваградка, што Баранавічы і бяз ваяводзтва, дзякуючы свайму палажэньню, разьвіваюцца даволі добра, а перажываны намі час гаспадарчага крызісу не павінен заахвочваць да новых бязмэтных мільённых інвэстыцыяў.

Наваградак знаходзіцца ў цэнтры адміністрацыйнага вокругу, што гэтак сама мае вялікае значэньне, тады калі Баранавічы адсунены ў бок, і даезд туды для сялян будзе цяжэйшы.

Канчаючы, хачу паставіць пытаньне: — ці не таму папаў у апалу Наваградак, што ў гэтым ваяводзтве выявіўся найчысьцей беларускі характар яго насельніцтва, дык ці ня крыецца пад плянамі аб пераносе ваяводзтва з Наваградка— жаданьне зацерці гэты характар?

Саўліч.

Ад рэдакцыі. Зьмяшчаючы гэтае адкрытае пісьмо аднаго з нашых прыяцеляў, мусім адзначыць, што разыходзімся з ім у найгалаўнейшым пункце парушанае справы. Мы лічым, што—„ані Наваградак, ані Баранавічы"! Мы думаем, што тварэньне польскіх асяродкаў ці то ў Наваградку, ці ў Баранавічах—роўна шкодна для беларусаў, якія і так ужо залішне дорага плацяць за „здаваляньне культурных патрэбаў" нейкае маленькае жменькі панавезеных польскіх урадоўцаў ды асаднікаў... І затым уважаем за найлепшы выхад: скасаваць зусім Наваградзкае ваяводзтва, й Палескае, ды аб'яднаць у адну суцэльную адміністрацыйную адзінку ўсе землі Заходняе Беларусі з цэнтрам у Вільні, да якое належалі-бы тры ваяводзтвы: Віленскае, Наваградзкае й Палескае разам з беларускай часткай Беластоцкага.

Карэспандэнцыі.

Наша школа.

У Славенску, Забрэскай воласьці, Валожынскага авету, стараньнем Ц. У. Бел. Гасп. Звязу адчынілася нарэшце беларуская школа. Людзі з акалічных вёсак з вялікай уцехай забралі дзяцей з польскіх школаў ды й паслалі навучацца ў сваю родную школу. Дзеці проста нацешыцца ня могуць, што ім цяпер у роднай мове так добра, лёгка і міла вучыцца. Каб ня кары, дык ніхто і не пасылаўбы ў польскую школу. Бо ведама-ж якая навука. Піліпіняцкі вучыцель так вучыць, каб дзеці толькі хадзілі ў школу, але нічога ня ведалі. Таксама вучыць вучыцелька і з Жомайдзі. Яна дык навет ня хоча і жыць у Жомайдзі, а жывець у сваей сяброўкі ў Піліпянятах, 2 вярсты ад сваей школы. У восень гэтая пані дык прыходзіла ў школу на гадзіны 2. Ведама, дзень асеньні каροткі, дажджлівы, слата, балота, а яна пакуль высьпіцца, пакуль зьесьць сьнеданьне ды пройдзе 2 вярсты, дык ужо і 12 гадзіна. У школе акруціцца трохі ды сьпяшаець ізноў у Піліпяняты, каб не спазьніцца на цёплы палудзень. Дзеці чакаюць, чакаюць сваей пані ды зачнуць разыходзіцца, каторым далей да хаты. Сялянам вельмі прыкра было глядзець на гэтакую работу, але нічога ня зробіш, „лобам сьцяны не разаб'еш" як кажа прыказка.

Надта праціўная нашая школа польскаму вучыцелю з Піліпінятаў. Гэты панок ужываў усялякіх спосабаў, каб нашую школу зганіць перад уладай і сялянамі. Начамі ён ня спаў, а ўсё лётаў ад селяніна да селяніна ў хату (бо вядома: хто-ж да яго сам пойдзе?), нагаварываў, грaзіў, а калі гэтага не памагала, дык сам уніжаўся перад сялянамі і прасіў, каб забралі сваіх дзяцей з беларускай школы, бо яму няма каго вучыць: асталіся самыя горшыя вучні, ды і тых мала. Калі такія забегі не памаглі, дык невядома кім былі разасланы паліцыянты па нашых вёсках з карабінамі і палохалі бацькоў, якія пасылаюць сваіх дзяцей у беларускую школу. Але нашыя сяляне сьвядомыя, пастрахаў не баяцца і пасылаюць сваіх дзетак у школу з роднай мовай.

Тутэйшы.

Беларускі спэктакль.

16 лютага с. году з дазволу Маладэчынскага Старaства адбыўся ў в. Валікім Сяле спэктакль-вечарына. Ставілі: „Паўлінку" і „Заручыны Паўлінкі" Францішка Аляхновіча. Гэта ўжо ёсьць трэці, па ліку, беларускі спэктакль, каторы наладзіла тутэйшая моладзь пасьля Каляд, у ваколіцах Маладэчна, але як здаецца дык гэты трэці быў адыграны найляпей.

Усе сябры артысты і артысткі ў нарадовых строях ігралі так жыцьцёва і з пачуцьцём, што прысутныя не маглі пазнаць на сцэне сваіх сяброў і сяброўак. Выпаўнялі роль Якіма і Адольфа—сябра Раманчык Мацей з вёскі Крапіўнікаў, Гарадодзкай воласьці, Паўлінку—Вера Салагуб з Маладэчна, Сьцяпана—Мікалай Сарока з в. Вялікага Сяла, Альжбету—Зоська Салагуб з Маладэчна, Пранціся — Амільян Рухля з в. Вялікага Сяла, Агаты — Кацярына Бобрык з Маладэчна і Адэльку—Марыська Клімава з Маладэчна.

Па сканьчэньню спэктаклю сябры артысты і артысткі адсьпявалі стоячы беларускі гімн: „Не пагаснуць зоркі ў небе, покуль неба будзе, не загіне край забраны, покуль будуць людзі", пасьля чаго пад гукі сваёй струннай аркестры распачаліся танцы, каторыя працягнуліся да 2 гадз. ночы.

Разыходзячыся, моладзь гаманіла між сабой аб патрэбе арганізацыі беларускага хору і раз'ездзе беларускага аматорскага тэатру па вёсках, што было прынята пад увагу, бо як я даведаўся, у аўторак 18.II была назначана агульная зборка Маладачанскай і Вялікасельскай моладзі з струннымі інструмэнтамі, а ў далейшым будзе адбывацца пад кіраўніцтвам мясцовага рэгента Н. навучаньне беларускіх песьняў на 4 галасы.

Глядзельнік.

Паштовая скрынка.

Грам. „Грому" ў Хлюпічах. Вельмі дзякуем за Вашу ахвоту супрацоўнічаць і будзем зьмяшчаць Вашы карэспандэнцыі. Прысланае 18.II ня зьмесьцім затым, што аб гэтым была ўжо ў нас вестка ад іншае асобы.

Ад наступных асоб грошы атрымалі: Сенешкевіч Язэп—2 зл.; Рачуйчык Глеб—2 зл.; Бічанін Мікалай — 3 зл. 50 гр.; Місюль Уладзімер — 2 зл.; Рыц Павал—2 зл.; праф. Улашым Гэнрык—3 зл. 50.; Глінская Ніна—2 зл.

(працяг у наступным нумары).

Рэдактар-Выдавец: М. Сіняўскі.

Друкарня Я. ЛЕВІНА Вільня, Нямецкая 22.

